

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของชาติให้มีคุณภาพและทั่วถึง รัฐบาลได้ประกาศเจตนารมณ์อย่างชัดเจนในการมุ่งมั่นที่จะเร่งรัดการปฏิรูปการศึกษาของชาติโดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการสร้างโอกาสทางการศึกษาให้กับเด็กและเยาวชนที่อยู่ในชนบทให้ได้รับการศึกษาที่ดี มีคุณภาพชีวิตในโรงเรียนในท้องถิ่นใกล้บ้านโดยการยกระดับคุณภาพและมาตรฐานให้ทัดเทียมกับโรงเรียนชั้นดีของประเทศ หากสามารถช่วยกันพัฒนาโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในท้องถิ่นให้เป็นโรงเรียนที่มีคุณภาพเทียบเท่ากับโรงเรียนดี ๆ ที่มีชื่อเสียงในเมืองใหญ่ ก็จะทำให้เด็กและเยาวชนของประเทศได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพทัดเทียมกันโดยทั่วไป โดยไม่ละทิ้งถิ่นฐานเข้ามาแข่งขันกันในเมืองใหญ่ และเป็นการกระจายโอกาสให้คนส่วนใหญ่ของประเทศได้มีโอกาสเรียนในโรงเรียนที่มีคุณภาพ มีโอกาสประกอบอาชีพที่ดี ส่งผลให้มีรายได้ดี คุณภาพชีวิตดี อันจะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาความยากจนของประเทศได้ในที่สุด (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2547: 2)

วันที่ 22 เมษายน 2546 คณะรัฐมนตรีได้ลงมติเห็นชอบในหลักการ “โครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน” ขึ้น เพื่อที่จะสร้างหรือยกระดับโรงเรียนที่ได้รับการคัดเลือกจากประชาชนในท้องถิ่นนั้นๆ ว่ามีศักยภาพพื้นฐานเพียงพอต่อการยกระดับสู่ความเป็นโรงเรียนดีมีคุณภาพเป็นที่ยอมรับและต้องการของพ่อแม่ผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้ารับการศึกษ เพื่อให้ลูกหลานเป็นคนดี มีคุณภาพ มีโอกาสทางด้านอาชีพที่ดี มีรายได้ดี และมีคุณภาพที่ทัดเทียมกับเด็กหรือเยาวชนในเมืองหลวงหรือเมืองใหญ่ จึงเรียกชื่อโรงเรียนที่ได้รับการคัดเลือกเข้าโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝันนี้ว่า “โรงเรียนในฝัน” (Lab School) เพราะโรงเรียนเหล่านี้จะได้รับการพัฒนาหรือการยกระดับคุณภาพจากความร่วมมือจากกลุ่มบุคคลทั้งภาครัฐ ภาคเอกชนและชุมชน จนมีความทัดเทียมกับโรงเรียนที่มีคุณภาพในเมืองใหญ่ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2547: 2) และมอบหมายให้กระทรวงศึกษาธิการดำเนินโครงการ พัฒนาแนวคิดและหลักการ โดยมีความเชื่อว่าการศึกษสามารถพัฒนาบุคคลให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพ สามารถลดช่องว่างของบุคคลในสังคมลงได้ ซึ่งส่งผลให้ประชาชนหลุดพ้นจากวงจรความยากจน รัฐบาลจึงมีความมุ่งมั่นที่จะสร้างโรงเรียนในฝันให้กระจายอยู่ทุกอำเภอ โดยพัฒนาให้โรงเรียนในฝันเป็นโรงเรียนชั้นดีเป็นต้นแบบบูรณาการปฏิรูปการศึกษา การบริหารจัดการ การมีส่วนร่วมของประชาชน การพัฒนาหลักสูตรและการบูรณาการเรียนรู้อย่างสมบูรณ์แบบ โดยโรงเรียนที่ได้รับการคัดเลือกให้เป็นโรงเรียนในโครงการ “หนึ่งอำเภอ หนึ่งโรงเรียนในฝัน” ได้ดำเนินงานโครงการ

ภายใต้กลยุทธ์หลัก 5 กลยุทธ์ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546) ดังนี้ กลยุทธ์ที่ 1 สร้างพลังขับเคลื่อนให้โรงเรียนมีการบริหารจัดการที่ดี กลยุทธ์ที่ 2 พัฒนาหลักสูตรและกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงบูรณาการ กลยุทธ์ที่ 3 สร้างเสริมศักยภาพบุคลากรทุกระดับให้เป็นมืออาชีพ กลยุทธ์ที่ 4 เพิ่มสมรรถนะของโรงเรียนในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร กลยุทธ์ที่ 5 ระดมสรรพกำลังสร้างภาคีเครือข่ายอุปถัมภ์ที่เข้มแข็งอันเกิดจากพลังการมีส่วนร่วมของชุมชน องค์กร ประชาสังคมในรูปแบบของผู้อุปถัมภ์ ผู้ร่วมคิด ร่วมปฏิบัติ

ในการดำเนินการเพื่อพัฒนาโรงเรียนในฝัน 921 โรงเรียน ที่ได้รับการคัดเลือกจากคนในชุมชน โรงเรียนมีอาจดำเนินการได้สำเร็จโดยลำพัง หากแต่ต้องได้รับความร่วมมือจากคนในสังคม ชุมชนและท้องถิ่น ดังในกลยุทธ์ที่ 5 ที่กล่าวถึงการระดมสรรพกำลังซึ่งเกิดขึ้นกับบุคคลหลายๆ ฝ่าย สำหรับบทบาทของผู้อุปถัมภ์นั้นถูกคาดหวังว่าจะมาช่วยเหลือ สนับสนุนโรงเรียนในฝัน ซึ่งสอดคล้องกับสาระในพระราชบัญญัติการศึกษา พุทธศักราช 2542 (ฉบับปรับปรุง 2545) ได้ระบุถึงการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่างๆ ในการจัดการศึกษาไว้ 3 มาตรา คือ มาตรา 8(2) ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา มาตรา 9(6) การมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กร ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่น และมาตรา 29 ให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคลครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนโดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร และรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่างๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ รวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การพัฒนาระหว่างชุมชน

จากสาระในพระราชบัญญัติการศึกษาดังกล่าว ได้เป็นสิ่งบ่งบอกว่าสถานศึกษานั้นต้องแสวงหาความร่วมมือในการปรับปรุงและพัฒนาภายในสถานศึกษาของตน โครงการหนึ่งอำเภอ หนึ่งโรงเรียนในฝัน ก็เป็นโครงการหนึ่งที่ส่งเสริมให้หน่วยงานต่างๆ ให้การสนับสนุนอุปถัมภ์โรงเรียน ซึ่งมีความหลากหลาย ดังนี้ 1) องค์กรภาครัฐ 2) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเครือข่ายชุมชน 3) องค์กรรัฐวิสาหกิจและธนาคาร 4) องค์กรเอกชน บริษัท ห้างร้าน โรงแรม กลุ่มธุรกิจต่างๆ 5) มูลนิธิ สมาคม วัด และกลุ่มบุคคล และ 6) บุคคล สำหรับการให้ความช่วยเหลือของผู้อุปถัมภ์มีหลายด้าน ได้แก่ 1) ด้านร่างกาย เช่น การปรับสภาพภูมิทัศน์ การปรับปรุงกายภาพของสภาพอาคารต่างๆ 2) พลังทรัพย์ เช่น การบริจาคเงินและวัสดุอุปกรณ์การศึกษา และ 3) พลังปัญญา เช่น การเป็นวิทยากรให้ความรู้แก่ผู้บริหาร ครูและนักเรียน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2547: 10-11)

จากการศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับโรงเรียนในฝัน พบว่านักวิจัยส่วนใหญ่ศึกษาการดำเนินงานของโรงเรียนในฝัน เนื่องจากเป็นโครงการที่เริ่มต้นเมื่อปี พ.ศ. 2546 นักวิจัยจึงต้องการศึกษาสภาพการดำเนินงาน ปัญหา อุปสรรคของโครงการหนึ่งอำเภอ หนึ่งโรงเรียนในฝัน (ไชยภพ อุตสาหะ, 2548; ไพฑูรย์ วงศ์ภักดี, 2548; อีระพล เตมียศักดิ์, 2548; วันเพ็ญ หนองตะไกร, 2548; นิวัตร นาคะเวช, 2548; สุพร ไทยนิยม, 2548; นกสร ตันปัญฑิตลล, 2548; สุภาพ เพชรอุดม, 2550; เรวัณณ์ โนนคู่เขตโขง, 2550) ซึ่งข้อค้นพบจากงานวิจัยเกี่ยวกับการอุปถัมภ์ช่วยเหลือโรงเรียนพบว่า ปัญหาในการดำเนินงานด้านการได้รับความช่วยเหลือจากภาคีเครือข่ายอุปถัมภ์และการระดมทรัพยากรทางการศึกษา ยังได้รับการช่วยเหลือที่มีจำนวนน้อย (อีระพล เตมียศักดิ์, 2548) โรงเรียนยังขาดแคลนงบประมาณในการดำเนินงาน ชุมชนให้ความร่วมมือน้อย งบประมาณในการดำเนินงานนั้นได้จากการระดมทรัพยากรจากชุมชนและได้รับความช่วยเหลือบางส่วนจากภาคเอกชน (นกสร ตันปัญฑิตลล, 2548)

สำหรับงานวิจัยเกี่ยวกับผู้อุปถัมภ์โรงเรียนในฝัน ได้มีผู้ทำการศึกษาอยู่ 2 เรื่อง โดยมีประเด็นการศึกษา 2 ประเด็นคือ 1) ความคาดหวังของข้าราชการครูที่มีต่อการมีส่วนร่วมของผู้อุปถัมภ์ 2) การมีส่วนร่วมและผลของผู้อุปถัมภ์โรงเรียนในฝัน โดยในประเด็นแรก ธนา เปรมตุ่น (2549) ได้ศึกษาความคาดหวังของข้าราชการครูที่มีต่อการมีส่วนร่วมของผู้อุปถัมภ์ในกรุงเทพมหานคร และเปรียบเทียบความคาดหวังของข้าราชการครูที่มีต่อการมีส่วนร่วมของผู้อุปถัมภ์ตามช่วงชั้นที่เปิดสอน พบว่า ข้าราชการครูมีความคาดหวังของการมีส่วนร่วมของผู้อุปถัมภ์ในระดับมาก และข้าราชการครูที่สอนในโรงเรียนที่เปิดสอนช่วงชั้นที่ 1-2 มีความคาดหวังสูงกว่าข้าราชการครูที่สอนในโรงเรียนที่เปิดสอนในช่วงชั้นที่ 3-4 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ประเด็นที่สอง การมีส่วนร่วมและผลของผู้อุปถัมภ์โรงเรียนในฝัน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ (2549) ได้ทำการศึกษาระบบการมีส่วนร่วมและผลที่เกิดขึ้นจากการมีส่วนร่วมของผู้อุปถัมภ์ โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผลการวิจัยพบว่า ผู้อุปถัมภ์มีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียน ดังนี้ ร่วมประชุมเพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาโรงเรียน ร่วมวางแผนการพัฒนากับโรงเรียน ร่วมดำเนินงานตามโครงการของโรงเรียน ร่วมติดตามผลการดำเนินงานตามแผนงานโครงการอย่างต่อเนื่อง โดยผู้อุปถัมภ์มีความภาคภูมิใจในการมีส่วนร่วมพัฒนาโรงเรียนและสามารถนำหลักฐานค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ไปใช้ในการลดหย่อนภาษี สำหรับผลที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของผู้อุปถัมภ์มีดังนี้ นักเรียนมีนิสัยใฝ่เรียนรู้ มีทักษะในการสืบค้นข้อมูล กล้าคิด กล้าทำ รักภาคภูมิใจในโรงเรียน โรงเรียนมีการบริหารจัดการที่ดี มีงบประมาณเพิ่มขึ้น ครูมีพัฒนาการในการทำแผนการจัดการเรียนรู้ มีการใช้สื่อเทคโนโลยีในการจัดการสอน ครูมีการปรับวิธีสอน ทำให้นักเรียนได้เรียนรู้โดยการฝึกปฏิบัติจริง

สำหรับงานวิจัยนี้ผู้วิจัยต้องการศึกษาการมีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียนของผู้อุปถัมภ์โรงเรียนในฝัน ในการได้ทำการศึกษาประเด็นต่อจากงานวิจัยของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งเสนอไว้ว่าควรมีการศึกษาวิจัยว่ามีปัจจัยใดบ้างที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของผู้อุปถัมภ์โรงเรียนในฝัน ซึ่งงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในบริบทของชุมชนมีนักวิจัยทำการศึกษาไว้หลายท่าน (ชูชาติ พ่วงสมจิตร, 2540; อุทัย ดุลยเกษม และอรศรี งามวิทยาพงศ์, 2540; ศิริภาณุจณ์ โกสุมภ์, 2542; พรทิพา จุลสุคนธ์, 2542; ชำนาญ ปาณาวงษ์, 2544) ผู้วิจัยสรุปองค์ความรู้ได้ 2 ประเด็น คือ ปัจจัยที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน และปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในการมีส่วนร่วมของชุมชน ดังนี้ 1) ปัจจัยที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนมี 3 กลุ่มปัจจัย ประกอบด้วย (ก) กลุ่มปัจจัยเกี่ยวกับสภาพแวดล้อม ได้แก่ เศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง สังคม (ข) กลุ่มปัจจัยเกี่ยวกับชุมชน (ค) กลุ่มปัจจัยเกี่ยวกับโรงเรียน ได้แก่ บุคลากรของโรงเรียน วัตถุประสงค์ของโรงเรียน ผลการปฏิบัติงานของโรงเรียน และ 2) ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของชุมชน มี 3 ปัจจัย คือ (ก) ชุมชน คนในชุมชนขาดความรู้เรื่องการจัดการเรียนการสอน (ข) โรงเรียน ไม่ได้ให้ความสำคัญกับคนในชุมชนอย่างทั่วถึง และ (ค) ระบบราชการ การกำหนดเนื้อหาสาระของหลักสูตรจากส่วนกลางและการทำงานตามระบบราชการ จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าว ผู้วิจัยพบว่ายังขาดองค์ความรู้ของปัจจัยในการมีส่วนร่วมของผู้อุปถัมภ์ในบริบทโรงเรียนในฝัน ดังนั้นผู้วิจัยจึงนำประเด็นดังกล่าวมาเป็นส่วนหนึ่งของคำถามวิจัยเพิ่มเติมจากงานวิจัยของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ โดยในที่นี้ผู้วิจัยได้ทำการจำแนกปัจจัยออกเป็น 2 ลักษณะ คือ ปัจจัยส่งเสริมและปัจจัยอุปสรรคจากการมีส่วนร่วมของผู้อุปถัมภ์ ทั้งนี้เพื่อจะเป็นข้อมูลให้กับทางโรงเรียนที่จะสร้างและรักษาสิ่งที่เป็นปัจจัยเสริมและป้องกันหรือขจัดสิ่งที่เป็นปัจจัยอุปสรรคออกไปในอนาคต (ชูชาติ พ่วงสมจิตร, 2540: 3)

การศึกษากการมีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียนของผู้อุปถัมภ์โรงเรียนในฝันนั้นจำเป็นต้องศึกษาทั้งโรงเรียนและผู้อุปถัมภ์ อย่างละเอียดลึกซึ้งและอาศัยมุมมองที่หลากหลายมิติ โดยสนใจด้านความรู้สึนึกคิด ความหมาย ค่านิยมหรืออุดมการณ์ของบุคคล เพื่อหาความสัมพันธ์ของปรากฏการณ์ของสภาพแวดล้อมนั้น ผู้วิจัยจึงใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยผู้วิจัยเลือกศึกษาโรงเรียนในฝัน ซึ่งส่วนมากเป็นโรงเรียนมัธยมศึกษา (เปิดสอนในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6) โดยคิดเป็นร้อยละ 72 และโรงเรียนประถมศึกษา (เปิดสอนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 หรือโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา เปิดสอนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงมัธยมศึกษาปีที่ 3) โดยคิดเป็นร้อยละ 28 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2546) และจากการศึกษา งานวิจัยโรงเรียนในฝันที่ศึกษาเปรียบเทียบผลการวิจัยตามจำนวนระดับชั้นที่โรงเรียนเปิดสอน พบว่ามี 2 งานวิจัย ได้แก่ 1) งานวิจัยของ นภสร ต้นปัทมดิลก (2548) ได้ศึกษากการดำเนินงานของ

โรงเรียนต้นแบบและภาพความสำเร็จของโรงเรียนต้นแบบ ซึ่งเป็นการศึกษาข้ามกรณี และ
 2) งานวิจัยของ ธนา เปรมตุ่น (2549) ได้ศึกษาเปรียบเทียบความคาดหวังของข้าราชการครูที่มีต่อ
 การมีส่วนร่วมของผู้อุปถัมภ์โรงเรียนในฝันในกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นการเปรียบเทียบระหว่าง
 โรงเรียนมัธยมศึกษาและโรงเรียนประถมศึกษา จากการศึกษาพบว่ายังขาดองค์ความรู้เกี่ยวกับ
 โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ทางโครงการหนึ่งอำเภอ หนึ่งโรงเรียนในฝันให้ความสำคัญกับ
 โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาโดยใน 81 กิ่งอำเภอ ให้เลือกโรงเรียนประถมศึกษา โดยขอให้
 เป็นโรงเรียนโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาก่อน ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายของโครงการ
 หนึ่งอำเภอ หนึ่งโรงเรียนในการสร้างโอกาสทางการศึกษาให้กับเด็กและเยาวชนที่อยู่ในชนบทให้
 ได้รับการศึกษาที่ดี และโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาเป็นโรงเรียนที่สนับสนุนให้นักเรียนทุก
 คนได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานจนถึงระดับมัธยมศึกษาอย่างมีคุณภาพโดยมีวัตถุประสงค์ให้นักเรียน
 ที่จาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งเป็นกลุ่มเดิมที่ด้อยโอกาสได้ศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
 เพื่อพัฒนาความพร้อมเพื่อจะเข้าสู่ตลาดแรงงานและเป็นพื้นฐานในการที่จะศึกษาต่อในระดับสูง
 ต่อไป ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาการมีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียนของผู้อุปถัมภ์โรงเรียนในฝัน
 โดยเลือกศึกษาโรงเรียนมัศึกษากับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในลักษณะ
 พหุกรณีศึกษา (Multiple Case Study) ซึ่งเป็นการศึกษากรณีเฉพาะหลายๆ กรณีโดยสนใจ
 ทำการศึกษาในเชิงเปรียบเทียบและมุ่งหาความสัมพันธ์จากข้อมูลเชิงประจักษ์ เพื่อตอบคำถาม
 ต่อไปนี้

คำถามการวิจัย

1. ผู้อุปถัมภ์เข้ามาสนับสนุนโรงเรียนในฝันได้อย่างไรและมีกระบวนการคัดเลือกอย่างไร
2. ผู้อุปถัมภ์เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียนในฝันในแต่ละขั้นตอนอย่างไร
3. การมีส่วนร่วมของผู้อุปถัมภ์ส่งผลกระทบต่อด้านคุณภาพผู้เรียน
 ด้านกระบวนการจัดการศึกษาภายในโรงเรียน ด้านการเรียนรู้และการพัฒนา และด้านงบประมาณ
 และทรัพยากร
4. มีปัจจัยใดที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้อุปถัมภ์ และปัจจัยใดที่เป็นอุปสรรคในการ
 มีส่วนร่วมของผู้อุปถัมภ์
5. ปัญหา อุปสรรค และแนวทางแก้ไขปัญหาจากการมีส่วนร่วมของผู้อุปถัมภ์มีอะไรบ้าง
6. โรงเรียนในฝันที่เป็นโรงเรียนมัธยมศึกษาและโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา
 มีความแตกต่างกันในประเด็นการมีส่วนร่วม ผลที่เกิดขึ้นจากการมีส่วนร่วม ปัจจัยส่งเสริม
 ปัจจัยอุปสรรค ปัญหา อุปสรรค และแนวทางแก้ไขปัญหากการมีส่วนร่วมของผู้อุปถัมภ์อย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของผู้อุปถัมภ์ในโรงเรียนมัธยมศึกษาและโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ใน 5 ประเด็น ดังนี้

1. เพื่อศึกษาการได้มาซึ่งผู้อุปถัมภ์ในโรงเรียนในฝัน
2. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียนของผู้อุปถัมภ์โรงเรียนในฝัน
3. เพื่อศึกษาผลที่เกิดขึ้นจากการมีส่วนร่วมของผู้อุปถัมภ์ใน 4 ด้าน คือ 1) ด้านคุณภาพผู้เรียน 2) ด้านกระบวนการจัดการศึกษาภายในโรงเรียน 3) ด้านการเรียนรู้และการพัฒนา และ 4) ด้านงบประมาณและทรัพยากร
4. เพื่อศึกษาปัจจัยส่งเสริม และปัจจัยอุปสรรคที่เกิดขึ้นจากการมีส่วนร่วมของผู้อุปถัมภ์
5. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และแนวทางแก้ไขปัญหาจากการมีส่วนร่วมของผู้อุปถัมภ์

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ แบบพหุกรณีศึกษา 2 โรงเรียน กรณีศึกษาที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ คือ โรงเรียนในฝันที่มีการมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียนและผู้อุปถัมภ์เป็นอย่างดี เกิดผลสำเร็จของการมีส่วนร่วมเป็นที่ประจักษ์แก่โรงเรียนและชุมชน เป็นโรงเรียนมัธยมศึกษาและโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

2. ประเด็นที่ผู้วิจัยสนใจ คือ

2.1 การได้มาซึ่งผู้อุปถัมภ์โรงเรียนในฝัน

2.2 การมีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียนของผู้อุปถัมภ์ ซึ่งมีขั้นตอนการมีส่วนร่วม

4 ขั้นตอน ประกอบด้วย 1) การตัดสินใจ 2) การดำเนินการ 3) การรับประโยชน์ และ

4) การประเมินผล ศึกษาตามภาพความสำเร็จของโรงเรียนในฝัน 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านผู้เรียน

2) ด้านครู 3) ด้านผู้บริหาร และ 4) ด้านโรงเรียน

2.3 ผลที่เกิดขึ้นจากการมีส่วนร่วมของผู้อุปถัมภ์ โดยศึกษาตามวัตถุประสงค์

เชิงกลยุทธ์ (Strategic Objectives) ของโรงเรียนในฝัน 4 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านผู้เรียน

2) ด้านกระบวนการจัดการศึกษาภายในโรงเรียน 3) ด้านการเรียนรู้และการพัฒนา และ

4) ด้านงบประมาณและทรัพยากร

2.4 ปัจจัยส่งเสริมและปัจจัยอุปสรรคในการมีส่วนร่วมของผู้อุปถัมภ์

2.5 ปัญหา อุปสรรค และแนวทางแก้ไขปัญหาจากการมีส่วนร่วมของผู้อุปถัมภ์

นิยามศัพท์เฉพาะ

โรงเรียนในฝัน หมายถึง โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ถูกคัดเลือกโดยชุมชนให้เข้าร่วมโครงการหนึ่งอำเภอ หนึ่งโรงเรียนในฝัน

โครงการหนึ่งอำเภอ หนึ่งโรงเรียนในฝัน หมายถึง โครงการที่กระทรวงศึกษาธิการ มอบหมายให้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดำเนินการส่งเสริม สนับสนุน และ บริหารจัดการ ให้โรงเรียนในสังกัด จำนวน 921 โรงเรียน ที่ได้รับการคัดเลือกจากชุมชน ได้รับการ พัฒนาให้เป็นไปตามเจตนารมณ์และมติของคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 22 เมษายน 2546 โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญ คือ เพื่อกระจายโรงเรียนที่มีคุณภาพมาตรฐานให้ทั่วถึงทุกอำเภอ เพื่อให้เด็ก และเยาวชนในชนบทมีโอกาสเข้ารับการศึกษามีคุณภาพ

ผู้อุปถัมภ์ หมายถึง บุคคล หรือองค์กรที่สมัครใจให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนแก่ โรงเรียนในฝันในด้านพลังกาย พลังทรัพย์ หรือพลังปัญญา เพื่อร่วมกันดำเนินงานไปสู่เป้าหมาย ของโรงเรียนในฝันแต่ละโรงเรียน

การได้มาซึ่งผู้อุปถัมภ์ หมายถึง วิธีการเข้ามาสนับสนุนโรงเรียนในฝันของผู้อุปถัมภ์ 4 วิธี ได้แก่ 1) ผู้อุปถัมภ์มีความชื่นชมและศรัทธาในตัวบุคลากรในโรงเรียน 2) มีความสัมพันธ์ ส่วนตัวระหว่างผู้อุปถัมภ์กับบุคลากรในโรงเรียน 3) บุคลากรในโรงเรียนจัดหา เชิญชวนมาเป็น ผู้อุปถัมภ์ และ 4) หน่วยงานต้นสังกัดแนะนำจัดหามาให้

การมีส่วนร่วม หมายถึง ขั้นตอนการมีส่วนร่วมในการทำงานร่วมกันระหว่างโรงเรียนกับ ผู้อุปถัมภ์มี 4 ขั้นตอน ประกอบด้วย 1) การตัดสินใจ 2) การดำเนินการ 3) การรับประโยชน์ และ 4) การประเมินผล

การมีส่วนร่วมของผู้อุปถัมภ์ หมายถึง การทำงานร่วมกันระหว่างโรงเรียนกับผู้อุปถัมภ์ ในการพัฒนาโรงเรียน การดำเนินงานของโรงเรียนให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายของโรงเรียน และเป็นไปตามภาพความสำเร็จของโครงการหนึ่งอำเภอ หนึ่งโรงเรียนในฝัน

ผลที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของผู้อุปถัมภ์ หมายถึง สิ่งที่เกิดขึ้นภายในโรงเรียน หลังจากผู้อุปถัมภ์ให้การสนับสนุนโรงเรียนในฝันในด้านต่างๆ 4 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านผู้เรียน 2) ด้านกระบวนการจัดการศึกษาภายในโรงเรียน 3) ด้านการเรียนรู้และการพัฒนา และ 4) ด้านงบประมาณและทรัพยากร

ปัจจัยส่งเสริม หมายถึง เหตุหรือการกระทำใดๆ ที่สนับสนุนการเข้ามามีส่วนร่วมในการ พัฒนาโรงเรียนในฝันของผู้อุปถัมภ์

ปัจจัยอุปสรรค หมายถึง เหตุหรือการกระทำใดๆ ที่ขัดขวางการเข้ามามีส่วนร่วมในการ พัฒนาโรงเรียนในฝันของผู้อุปถัมภ์

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ได้สารสนเทศเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของผู้อุปถัมภ์ ผลที่เกิดขึ้นจากการมีส่วนร่วมของผู้อุปถัมภ์ ปัจจัยส่งเสริมและปัจจัยอุปสรรคจากการมีส่วนร่วมของผู้อุปถัมภ์ ปัญหาอุปสรรคและแนวทางแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของผู้อุปถัมภ์ เพื่อเป็นแนวทางสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการพัฒนาการดำเนินงานด้านการมีส่วนร่วมของผู้อุปถัมภ์ และส่งเสริมให้มีผู้อุปถัมภ์ เข้ามามีส่วนร่วมพัฒนาโรงเรียนให้บรรลุตามเป้าหมายหรือภาพความสำเร็จของโรงเรียนในฝัน
2. ได้สารสนเทศที่เป็นประโยชน์กับโรงเรียนในการประชาสัมพันธ์แก่องค์กรต่างๆ เพื่อสร้างความตระหนักให้องค์กรเหล่านั้นให้ความสำคัญในการพัฒนาโรงเรียน และต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียน